

P. J. MILBORN, NIJMEGEN.

„VADER ! IK KAN NIET ” SPRAK LEVI .

LEVI'S EERSTE KERSTFEEST.

EEN KERSTVERHAAL VOOR DE JEUGD

DOOR

A. HARDENBERG.

DERDE DRUK.

NIJMEGEN,
P. J. MILBORN.

1883

I

„Levi? — Dat lijkt wel een jodennaam,” denkt gij misschien. En zoo is het ook. Levi was een Joodje. „Maar de Joden vieren immers het Kerstfeest niet?” zult gij zeggen.

Neen, zeker niet, zoolang zij het kind, dat in Bethlehems stal geboren werd, niet als den van God geschonken Zaligmaker erkennen. Maar de oude Zacharias, de vader van Johannes den Dooper, zong reeds van dit kind, dat het zou zijn niet alleen „een licht tot verlichting der heidenen” maar ook tot heerlijkheid van Gods oude volk Israël. En wanneer nu een Jood iets van de heerlijkheid van Jezus leert aanschouwen, zie dan wordt het geheel anders. Dan wordt het Kerstfeest ook voor hem een feest.

Hoe dat met onzen Levi toeging, dat wil ik u verhalen, en daartoe noodig ik u uit: eerst met mij een bezoek te brengen aan zijne ouders, in zijn ouderlijk huis.

Izak Nathans, de vader van Levi, woonde in eene kleine stad, in eene niet aanzienlijke buurt. Zijn woning ziet er ook weinig aanlokkelijk uit, en gelijkt van voren meer op een oud pakhuis dan op een woonhuis. Binnen-

tredende bevinden wij ons eensklaps te midden van allerlei rommel. Hier ligt een hoop afgekloven beenderen, daar staan eenige manden met lompen, verderop struikelen wij bijna over eenige oude ijzeren hoepels; en de lucht, die in onzen neus opstijgt, is alles behalve frisch en welriekend. Dat is Nathans' bedrijf; hij drijft handel in dien afval; dat wil zeggen hij koopt vodden, beenderen, oud ijzer en meer soortgelijk goed voor weinig geld in, van ieder die het hem brengen wil, en verkoopt het weder in 't groot aan de fabrikanten, voor meer dan het dubbele van wat hij er voor betaalde. Gij weet zeker wel dat dergelijke afval nog geld waard is? Van de beenderen maakt men allerlei nuttige voorwerpen, of men maakt ze tot bemesting of tot een verfsort; van de lompen maakt men papier, en het oude ijzer kan men eenvoudig omsmelten of omsmeden, dat het weer nieuw wordt. Het was een vuile negotie, maar Izak Nathans zeide: „Nah, 't geeft dhubbeltjes, en die zijn niet vuil . . . Als je meent!” Achter het ruime voorhuis, waar de ingekochte voorraad van dien dag nog dooreen ligt, is de huiskamer, en daar vinden wij den koopman met zijne vrouw bij het licht eener kleine lamp: want het is avond. Zij hebben juist hun avondbrood gegeten, en Levi, hun eenig kind, is al naar boven gegaan, naar zijn slaapkamertje op den zolder. Izak heeft nog een versche pijp gestopt en blaast met welgevallen de blauwe rookwolkjes naar de lamp, terwijl Sara, zijne vrouw, met een breinaald een broodkruimel uit haar holle kies tracht te verwijderen.

„Nah Sara... onze Levi!” zegt Nathans, nadat de jongen de trap is opgegaan; „ik sta je te zeggen, de jongen heeft verstand!”

Moeder Sara veegde aan een vuilen vaatdoek haar mond af, en antwoordde met de vraag: „What meen je met den jongen?”

„Hij is verstandig zeg ik je. What denk je, dat ie me vroeg, vanavond?”

„Als je 't me zegt, dan zal 'k het weten,” was Sara's antwoord. „Wie kan raden, wateen jongen al vragen kan?”

„Dan zal ik het je zeggen, Sara. Slim is de jongen! „Vader,” vroeg ie me, „as een mensch twintig jaar oud gheweest is, hoe oud is ie dan?” — „Domme jongen!” zei ik, „dan is ie twintig.” — Nah! wat meen je dat ie zei? „Neen,” zei ie, „dan is ie tachtig.” — „Awaai!” zei ik, „Levi, wat ezel je bent!” — „Gheen ezel, vadertje,” zei ie. „Grootvader is zestig jaar, en khijk, die is nu oud. Als ie dat nu twintig jaar *gheweest* is, is ie dan geen tachtig?” — „Nah, Sara! daar zit wijsheid in. „Dan is ie tachtig!” ... as je meent!”

Sara zette beide handen in de zijden en plooidde haar breeden mond tot een lach. Het deed haar goed, de moeder te zijn van een jongen, die zoo „gheleerd” was.

„Hatvekaat moet ie worden”, — ging Izak voort. „Niets beter as hatvekaat. What meen je? Dan kan ie pleiten voor de heeren van de rechtbank en moos (*geld*) verdienen as whater!”

„Hatvekaat!” riep Sara, niet weinig verbaasd, maar toch op een toon, die duidelijk zeide dat zij daar wel

ooren voor had. „As dat kan. Maar hoe wordt hij dat?”

„Hoe ie dat wordt?” antwoordde de vader. „Wel, zooals ieder ander. Ik stier den jongen naar de Gimnaasie, en daar leert ie Latijn en Grieks, en weet ik wat al meer. Is ie daar uitgeleerd, dan gaat ie naar de hakkademie en stedeert bij de professors. Zoo wordt men een gheleerde. En ik sta je te zeggen, geleerd zal ie worden!”

„Maar dat zal veel geld kosten,” meende moeder Sara.

„Gheld? Nah! de jongen is het waard,” hernam de vader vol vuur. „Ik zeg je, de jongen is het waard. En Izak Nathans heeft wel geld, al is ie geen heer! Wheet je wat mijn vader zaliger me altijd zei? „Jhongen,” zei ie thegen me, „laat je schelden, laat je trappen, laat je spouwen in je ghezegend aangezicht. . . en word rijk! Nah, what meen je? rijk ben ik nog niet, maar Izak Nathans is niet arm. En, denk eens, je eigen vleeschelijke zoon een hatvekaat: Sara !. . . As je meent!”

„Ik mag het zien,” was het besluit der moeder, die niet gewoon was iets anders te willen dan haar man.

II

De leerlingen van het Gymnasium in de kleine stad, waar Nathans woonde, waren ondeugende bengels. Daar wisten de burenen alles van, die elken dag last hadden

van de kwâjongensstreken, die deze jongeheeren uithaalden, als zij naar of van hun Latijnsche school gingen. En als het eens zoo erg werd dat een der burens bij den rector er over kwam klagen, dan zette deze een vreeselijk ernstig gezicht tegen de jongens, doch in zijn hart lachte hij, en dacht: „Toen ik als jongen naar 't Gymnasium ging, maakte ik het niet veel beter, en toch ben ik rector geworden.” Of al dergelijk kattedwaad hierom nu juist *noodig* is, om eens een verstandig en geleerd man te worden, dat zou ik niet durven zeggen.

Op zekeren morgen vóór de les, waren de Latijnsche jongens erg oproerig. Er dreigde een opstand tegen den rector. Zij hadden namelijk vernomen dat er een Jodenjongen op de les zou komen. Dat was iets ongehoords in het kleine stadje, waar maar weinig Joden woonden. Een Jood op *hun* Gymnasium! gelijk de jongens zeiden, hoewel dit natuurlijk voor *ieder* openstond.

„'t Is schande, 't is een belediging!” riep er een.

„'t Zal niet gebeuren!” schreeuwde een ander, want de jongeheeren meenden in hun onverstand dat het recht christelijk was, met verachting op de Joden neer te zien.

„De rector kan hem niet weigeren; hij betaalt zijn geld net zoo goed als wij,” merkte een derde aan. „Maar *wij* zullen hem wel weggagen. Wij zullen hem zoo lang plagen, dat hij heengaat.”

„Ik wil niet naast hem zitten,” zei weer een ander. „Ik ben vies van een Jood.”

„Ik ook niet!” riepen de anderen.

Terwijl de jongeheeren aldus bezig waren het Joodje

een alles behalve vriendelijke ontvangst te bereiden kwam onze Levi aanstappen. Vader Izak had er aanstonds werk van gemaakt om zijn plan uit te voeren, en Levi was er zeer mede in zijn schik; want het was zijn lust een geleerde te worden. Dat is hem wel aan te zien. Zijne oogen glinsteren als sterren. En hoe netjes is hij gekleed! Net een jongeheer, zoo goed als de anderen. Dat was wat anders, dan met een zak op den rug in de omliggende dorpen rond te gaan, om lompen en beenderen op te koopen, gelijk hij tot hiertoe gedaan had.

„Wel, mousje, mot je ook Lathijn leeren?” vroeg er een.

„Ge hadt je zak moeten meebrengen,” spotte een tweede. „De rector heeft oud papier. Een heelen berg... voor een koopje!”

„Nah, Levi! ik sta je te vertellen, mijn moeder kookt soep vandaag,” plaagde een derde. „Dat geeft beentjes! Maak dat je er bijkomt!”

„Mousie, als je soms trek hebt in een stukje spek...” sarde een vierde.

Zoo werd Levi begroet. Het bloed steeg hem naar het hoofd. Maar hij was ook niet op zijn mond gevallen.

„Als de jongeheeren mij mheenen te bespotten, omdat ik een Jood ben,” zeide hij, „dan zal ik wheten wat ik doe!”

„En wat wou je dan?” vroeg er een. „Wegloopen, naar je moeder?”

„Gaan loopen?” antwoordde het Joodje. „Neen, dat heb ik niet geleerd.”

„Wat dan?”

„Bhlijven, en de jongeheeren staan bewonderen vanwegen hun beleefdheid en fatsoen?” zei Levi.

„Goed gezegd!” riep een der jongens. „Steek die in je zak, Tom?”

Ik geloof wel dat Tom dit deed. Hij gevoelde ten minste iets dat op schaamte geleek.

De komst van den rector maakte voor het oogenblik een einde aan het schandaal. Hij deed de jongens neder zitten, en wilde Levi tusschen hen in plaatsen. Maar daar hadden zij veel tegen. En toen de rector eindelijk zijn gezag gelden liet en zelfs Levi op zijn plaats zette, toen schoven de anderen aan beide kanten ver van hem weg, alsof hij melaatsch was.

Dat deed den armen jongen pijn aan het hart. Er kwam een traan in zijne oogen.

Onder de jongeheeren was er één, die aan het bespotten en beleedigen van Levi niet had meegedaan. En nu ieder zijn nabijheid schuwde, stond Anton, — zoo heette hij — van zijne plaats op, en ging, met verlof van den rector naast hem zitten. Hij stak het Joodje de hand toe en fluisterde: „Houd maar moed; ik veracht je niet. Ik wil je liefhebben en helpen.”

Levi vatte de hem toegestoken hand dankbaar aan, en zeide: „God zegen je!”

Van dit oogenblik af waren die twee vrienden. Levi had ook in het vervolg veel van de anderen te lijden; maar Anton nam hem altijd in bescherming. Ook hielp hij hem zooveel hij kon, en de rector het goedvond, aan zijne thema's. Daar Anton al eenige maanden op het

Gymnasium gegaan had, was Levi natuurlijk bij hem ten achteren. Maar het Joodje leerde vlug. Ook op de gewone school was hij altijd een der beste leerlingen geweest, en in lezen, schrijven, rekenen, en alles wat daar onderwezen werd, was hij, toen hij de school verliet, velen vooruit. Levi was geen domoor. . . . dat had zijn vader wel goed gezien. Toen hij eenige maanden op het Gymnasium gegaan had, was hij al meer dan één voorbij, die er langen tijd vóór hem had gegaan. En als de anderen hem bespotten en sarden, dan zeide de rector: „Past maar op; als het examen komt maakt hij u allen beschaamd.”

III

De vader van Anton was een koopman en fabrikant, en hij was zeer rijk. Toch was zijn aardsche rijkdom zijn grootste schat niet. En iemand, die een berg zilver en goud bezit, doch niets meer, die heeft toch eigenlijk nog niets. Hij kan immers elk oogenblik sterven, en dan is hij wezenlijk *dood-arm*; want dan moet hij al zijn goud en goed achterlaten. Daarom vermaant de Heere Jezus ons zoo ernstig: „Vergadert u geene schatten op de aarde, waar ze de motte en de roest verderft, en waar de dieven doorgraven en stelen; maar vergadert u schatten in den hemel, waar ze noch motte noch

roest verderft, en waar de dieven niet doorgraven noch stelen (Matth. VI: 19, 20). En hoe dwaas en jammerlijk het is, enkel voor het genot dezer wereld te leven, dat heeft de Heiland ons duidelijk geleerd in de gelijkenis van den rijken dwaas, wiens land overvloedig had gedragen, en die nu tot zichzelf zeide: „Ik zal mijne schuren afbreken en grootere bouwen, en zal aldaar verzamelen al dit mijn gewas en deze mijne goederen, die opgelegd zijn voor vele jaren; neem rust, eet, drink, wees vroolijk. Maar God zeide tot hem: „Gij dwaas, in dezen nacht zal men uwe ziel van u afeischen; en hetgeen gij bereid hebt, wiens zal het zijn?“ Alzoo is het met dien, die zichzelf schatten vergadert, en niet rijk is in God (Luk. XII: 16—21).

Nu, de rijke koopman Van Meerten bezat bij en boven zijn aardsche goed ook de schatten, die de mot niet verdueren, en de roest niet verteren, en geen dief weghalen kan. Want hij had leeren gelooven in Jezus als zijn dierbaren Heiland en Zaligmaker, en was alzoo niet alleen rijk naar de wereld, maar ook en bovenal rijk in God.

Ook zijn zoon Anton had den Heere Jezus lief. Zijn vader en moeder hadden het hem reeds van jongs af verhaald, dat de Zoon van God een mensch geworden, en in den stal te Bethlehem geboren was, om ook hem zalig te maken, en dat die Heiland ook voor hem aan het kruis gestorven, en ook voor hem uit den dood opgestaan, en ook voor hem ten hemel gevaren was, en nu ook op hem vol van liefde en genade nederzag, om

ook hem gelukkig en voor eeuwig zalig te maken. Anton had dit eenvoudig en met zijn hart leeren gelooven, en het was juist doordat hij nu den Heiland ook liefhad, dat hij den armen Levi in bescherming nam. Want wie God dient, die heeft ook een hart voor Gods oude volk Israël, dat, al zwerft het al eeuwen lang als ballingen over de wereld, toch nog altijd Gods uitverkoren volk is, „de beminden om der vaderen wil.” En wie Jezus liefheeft, hoe zou die de Joden niet liefhebben, uit wie de zaligheid tot ons gekomen is, en over wie Hij eenmaal als Koning zal regeeren? Zie, dat bedenken en gelooven vele menschen niet, en daarom zien zij met verachting op een Israëliet neer. Maar het zal toch eenmaal blijken waar te zijn, wat Pilatus, hoewel hij het zelf niet geloofde, boven het kruis schreef: *Jesus Nazarenus, Rex Judaeorum*, dat is: Jezus de Nazarener: *de koning der Joden*.

Dat geloofde men in het huis van den rijken koopman Van Meerten ook, en daarom was Levi, het Joodje, er steeds welkom. En hij kwam er veel; want ook buiten de muren van het Gymnasium was Anton zijn vriend. En hoe meer zij met elkander omgingen des te inniger werd hunne vriendschap.

Toen vader Nathans dit bemerkte, wreef hij zich vergenoegd de handen en zeide: „Nah, Sara, je kind heit geluk! De zoon van den rijken koopman Van Meerten zijn vriend. . . as je meent!”

IV

Als gij iemand liefhebt dan spreekt gij gaarne van hem, niet waar! en dan kunt gij het slecht verdragen zoo anderen niet van hem houden, veel minder nog dat zij kwaad van hem spreken. Of zou het u geen pijn doen aan het hart, wanneer iemand eens allerlei leelijke dingen zeide van uwen vader of uwe moeder?

Het spreekt dus vanzelf dat Anton ook weldra tot Levi over Jezus begon te spreken. Want gelijk wij reeds zeiden: Anton had Jezus lief, en hij wist dat ook zijn vriend Levi alleen door Hem waarlijk gelukkig kon worden. En o, dat wenschte hij zoo vurig!

Maar daarvan wilde Levi niets hooren. Hij was een Jood in zijn hart. Het ging hem niet als zoo vele Joden, die enkel maar leven om geld te verdienen, en zich om de geestelijke en eeuwige dingen weinig of in het geheel niet bekommeren. Maar juist daarom haatte hij Jezus.

Dit kon de arme jongen niet helpen; het was de schuld van zijne ouders, en bovenal van den rabbi, die hem onderwezen had. Die had hem zooveel kwaad van dien Jezus van Nazereth verteld dien de Christenen, zooals hij zeide: „als hun God vereerden,” dat Levi wel niet anders dan met afschuw aan Hem kon denken.

Levi kende de verwachting van zijn volk, dat de Messias komen zal. O, hoe trilde zijn hart, en hoe tin-

telde zijn oog van innig welgevallen, wanneer de rabbi hem verhaalde van de heerlijkheid van zijn volk, in de dagen van koning David en koning Salomo, toen Israel als het uitverkoren volk des Heeren verheven was tot een hoofd boven alle volken, en de koningin van Scheba kwam, om al die heerlijkheid te aanschouwen en Salomo's wijsheid te hooren, en er van getuigde dat, hoeveel men haar er van verhaald, haar toch nog niet de helft was aangezegd! Hoe gaarne had Levi dien prachtigen tempel gezien, schitterende van goud, en met welk een heiligen eerbied dacht hij aan het binnenste heiligdom, het „heilige der heilige,” waar God zelf zijne woning had, in het midden zijns volks achter het zware voorhangsel, in het heilig, geheimzinnig donker!

Ach, al die grootheid en heerlijkheid was lang verdwenen, en als een volk zonder land zwierf Israël nu al eeuwen over de aarde! Maar die dagen zouden eenmaal terugkeeren, en veel grooter en heerlijker nog dan te voren. De Messias zou komen, de groote Koning, van ouds door God aan de vaderen beloofd. Hij zou zijn volk vergaderen uit al de landen waarheen zij verdreven werden; Jeruzalem en de tempel zouden herbouwd worden, en onder de regeering van den Messias zou Israël het grootste en machtigste volk der aarde zijn; ja, alle koningen zouden zich voor Hem nederbuigen en alle heidenen zouden Hem dienen; want als dan zou uit Zion de wet uitgaan, en 's Heeren woord uit Jeruzalem (Jes. II : 3).

Aldus was Levi onderwezen, en in dit geloof leefde hij,

en in deze verwachting was hij er trotsch op, een Jood te zijn. Maar dat de Messias reeds achttien eeuwen geleden gekomen was, en dat al deze heerlijke beloften in Jezus vervuld zullen worden, dat kon hij onmogelijk gelooven. Dien Jezus van Nazareth verachtte hij met geheel zijn hart.

„Gij hebt daar geen recht toe,” zeide Anton tot hem. „Gij kent Jezus niet, anders zoudt gij Hem ook liefhebben.”

„Ons volk heeft hem gekruist,” sprak Levi. „Hij was een valsche profeet en Godslasteraar.”

„Dat zeggen uwe rabbijnen,” zeide Anton. „Maar wij weten dat Jezus weder opgestaan is uit de dooden, omdat hij de ware Messias, de Zoon van God was.”

„Dat zeggen *uwe* leeraren,” antwoordde Levi. „En dat hebben zijn vrienden uitgestrooid, toen hij gestorven was, maar het is alles leugen.”

„Hoor eens, Levi!” hernam Anton, „is het recht, iemand te haten die ons liefheeft?”

„Neen, dat is onrecht,” antwoordde het Joodje aanstonds met vuur.

„Welnu,” ging Anton voort, „dan doet gij onrecht aan Jezus. Want Hij heeft u lief. Dat bewijst Hij u.”

„Mij?” vroeg het Joodje, verbaasd en geërgerd. „Wat heb ik met Hem te doen?”

„Dat zal ik u zeggen. Gij weet, hoe gij ontvangen werdt, toen gij op het Gymnasium kwaant?”

„Toen allen mij bespotten en tergden, en gij alleen vriendelijk voor mij waart? Neen, dat zal ik nooit vergeten, en heel mijn leven zal ik u daar dankbaar voor zijn.”

„Niet mij, Levi! Gij hebt het te danken aan Jezus.

Dat ik u niet gelijk de anderen behandelde, en dat gij in ons huis met vriendschap bejegend wordt, is enkel omdat wij den Heere Jezus begeeren te dienen. Omdat wij Hem liefhebben, daarom hebben wij ook de Joden lief; want dat leert Hij ons. En een, die mij leert u lief te hebben, verdient die nu dat gij Hem haat?"

Die vraag bracht het Joodje niet weinig in het nauw. Hij moest erkennen, en hij erkende dit dankbaar, dat hij in het gezin van den rijken koopman haast als een zoon en broeder behandeld werd. Maar dat Jezus hun dit leerde, daaraan had hij nog nooit gedacht. Als dat zoo was, — neen, dan had hij toch waarlijk geen recht om Jezus te haten.

„Gij weet niets van Jezus,“ vervolgde Anton, „en gij kunt dus niet over Hem oordeelen. Want wat uw rabbi van Hem verhaalt, is niet waar. Wilt gij met mij het N.-Testament eens lezen? Dan kunt gij vernemen wat Jezus leerde en deed.

Levi aarzelde. Het boek, dat de rabbi hem zoo diep had leeren verachten, zou hij dat lezen? Het bloed steeg hem naar het aangezicht.

„Gij verliest er niets bij,“ hernam Anton. „Gij kunt Jezus daarna immers altijd nog blijven verwerpen? Maar vindt ge 't zelf niet onbillijk, Hem te veroordeelen zonder eerst zelf te onderzoeken wie Hij is en wat Hij deed?"

Het Joodje had een fijn gevoel voor wat recht of onrecht was. Hij moest dus toestemmen, dat wat zijn vriend hier zeide niet meer dan billijk kon heeten, en zoo stemde hij er ten slotte in toe.

Dag aan dag zaten zij nu samen een uur op Antons kamer het N.-Testament te lezen. En het ging Levi gelijk het reeds menigen Jood gegaan is: hij vond Jezus van Nazareth in de Evangeliën geheel anders dan deze door de Joodsche leeraars in hunne geschriften werd uitgeschilderd. Hij las nu, hoe Jezus het land doorging *goed doende*, en welk een vriend Hij was voor armen en ellendigen, en welke heerlijke teekenen en wonderen Hij verrichtte, en hoe zachtmoedig Hij was en nederig van hart! Hij kon zijn oogen niet gelooven, toen hij las hoe Jezus zijn discipelen leerde: „Hebt uwe vijanden lief, doet wél aan degenen die u haten, en bidt voor degenen die u geweld doen en u vervolgen,” en hoe Hij zelf, stervende aan het kruis, nog voor zijne moordenaren bad: „Vader, vergeef het hun!” Neen, een die zoo leerde als Jezus, een die zoo vriendelijk en mild was jegens de arme zondaren, een die zulke wonderen deed, en daarbij zoo rein en heilig leefde, dat niemand Hem van eenige zonde kon overtuigen, die kon onmogelijk een valsche leeraar zijn! Dat gevoelde Levi wel. Niemand kon zoo leeren en leven, als God niet met hem was.

Het Joodje kwam evenwel niet opeens tot deze overtuiging. Hebt gij wel eens gezien, hoe des morgens de opgaande zon de nevelen van de nacht meer en meer verdrijft, totdat het volle daglicht schijnt? Juist zoo ging het in het hart van onzen Levi. Gaandeweg klaarden daar de nevelen op, voor het licht van het evangelie, en hij begon Jezus te zien en te kennen gelijk Hij waarlijk is. Wel had hij menige schijnbaar gewichtige be-

denking die Anton niet zoo gemakkelijk wist op te lossen. Maar dan gingen zij tot Antons vader, die des avonds, wanneer hij met zijn kantoorwerk gedaan had, gaarne Levi's bezwaren hoorde, en ze hem wegnam. De grootste hindernis was voor Levi de *geringheid* van Jezus. De Messias, meende hij, moest een aanzienlijk Vorst wezen, en geen arme timmermanszoon uit Nazareth. En dan dat *kruis!* De Messias moest als Koning heerschen, en niet als een misdadiger een schandelijken dood sterven," meende Levi. Maar dan las Antons vader met hem de voorzeggingen der profeten, en deed hem daaruit duidelijk zien, dat de door God beloofde Verlosser eerst moest komen in nederigheid, om te lijden en te sterven voor onze zonden, om daarna weder te komen in heerlijkheid, als de Koning Israëls; voor wien zich alle volken en vorsten zullen nederbuigen.

Levi las deze profetieën met aandacht. En God zegende zijn woord aan het hart van dezen zoon Abrahams, zoodat hij meer en meer tot de overtuiging kwam dat Jezus waarlijk de Christus is.

V

Vader Nathans wist er niets van, welke groote verandering er met zijn zoon plaats vond. Wel bemerkte hij dat Levi veel ernstiger werd dan vroeger, maar hij

dacht: „Dat komt van 't studeeren; geleerden zijn altijd ernstig.” En als moeder Sara al eens de aanmerking maakte dat Levi bijna niet één avond te huis was, dan zeide Izak: „Nah, what zou het? Hij leert bij zijn vriend. Daar kan hij van profiteren. De jongen is slim...as je meent!”

Maar lang kon dat zoo niet duren. Het was licht geworden in Levi's binnenste. En een licht kan niet verborgen blijven, of men moet het onder een korenmaat zetten. Maar dan gaat het ook spoedig uit.

Het was Kerstfeest geworden. Tot hiertoe had Levi het nog niet gewaagd, met de Christenen ter kerk te gaan. Hij had het al dikwijls begeerd, maar de vrees hield hem terug. Want als zijn vader dat hoorde, — o wee, wat zou hem dan te wachten staan!

Met het Kerstfeest kon Levi zijn verlangen evenwel niet langer bedwingen. Hij mengde zich onder de kerk-gangers en sloop naar binnen.

Daar was hij voor het eerst getuige van de heilige Kerstvreugde der Christen. Daar hoorde hij de blijde boodschap, die een engel uit den hemel bracht aan de herders, in den stillen nacht in Bethlehems veld: *Vreest niet, want ziet ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, Christus de Heer, in de stad Davids!* Daar was het hem als vernam hij het ruischen van het lied der blijde hemelboden: *Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen.* En terwijl de leer-aar de groote feestvierende schare in den geest naar den

stal, bij de kribbe bracht, en van het groote heil getuigde, dat in dat kind voor arme verloren zondaren is aangebracht, toen knielde ook Levi in zijn hart daarbij neder en leerde geloovig zeggen: „Ook *mij* is de Zaligmaker geboren; ik heb den Messias gevonden!”

Die Kerstdag bleef hem heel zijn leven onvergetelijk. Niet alleen om de heerlijke woorden, die hij des morgens bij de prediking gehoord had, maar niet minder om hetgeen er verder volgde.

En dat was iets verschrikkelijks.

Hij bracht bijna den geheelen kerstdag bij Anton door, uitgezonderd dat hij des middags bij zijne ouders ging eten. Zij waren toen goed en vriendelijk als altoos. Maar toen hij des avonds te huis kwam, brak de storm los.

„Waar ben je gheweest?” vroeg zijn vader.

„Bij Anton van Meerten, vader.”

„En waar ben je van morgen gheweest?”

„Ook bij Anton, vader.”

„En waar was je, toen die menschen naar hun kerk kwamen te ghaan? Zeg jongen, waar ben *jij* toen ghegaan?”

Levi begreep uit deze vraag duidelijk genoeg dat hij verklapt was. En liegen wou hij niet. Eens moest hij toch tot eene belijdenis komen. Dus antwoordde hij: „Ik ben mee naar de kerk geweest.”

„Zoo, ben je dat? En wat moest de zoon van Izak Nathans in een Christenkerk doen?” vroeg de vader driftig.

„Ik heb er geluisterd naar de geschiedenis van de geboorte van Jezus. Hij is de Zaligmaker, Christus, de

Heere! Vader, Moeder: ik heb den Messias gevonden!
Jezus van Nazareth is de Messias!"

Vreeselijk was de uitwerking van Levi's vrijmoedige belijdenis. Met opgespalkte oogen staarde zijn vader hem aan; zijne lippen krulden zich van toorn.

"Vloek over u, gij afvallige! die den God uwer vaderen verlaat, om den *thola* 1) aan te hangen," — dus barstte de vader uit. "Gij zijt mijn zoon niet meer; gij zijt mij een afschuw. Ik zal je onterven en verstooten, als je den Nazarener niet afzweert?"

Moeder Sara bedekte haar gelaat met hare handen.

Levi bleef zwijgen.

"Vloek den gehangene!" eischte Izak.

"Vader, ik kan niet," sprak Levi, zacht doch beslist. "Ik geloof in Jezus, den eengeboren Zoon van God. Ik wil Hem dienen in leven sterven."

Nu kende de woede van den vader geen grenzen meer. Als een tijger sprong hij op zijn zoon los, greep, hem bij de keel, wierp hem op den grond, en trapte hem op de borst.

"Izak! Izak!" — gilde nu de moeder, "vermoord den jongen niet! 't Is je zoon, je eigen vleesch en bloed!"

Dat bracht den woedenden vader tot bezinning.

"Sta op!" gebod hij hem, "en gha naar boven. Ik gheef je een uur tijd om je te bedenken. En als je dan nog weigert te doen, wat ik zeg, zie dan wat *ik* doe."

Levi sloop naar boven, naar zijn slaapvertrek. Ging

1) Dat is: gehangene; een beschimping van den gekruisigden Christus.

hij zich daar *bedenken*, gelijk zijn vader gezegd had, en kwam hij tot het besluit om Jezus dan maar te verlaten, daar zijn vader het zoo woedend eischte? O neen! Wel dacht hij ernstig over zijn toestand na. En dat mocht hij waarlijk wel doen; want het was inderdaad een vreeselijke toestand. Hij kende zijn vader; hij wist wat hij hem straks doen zou, als hij aan Jezus getrouw bleef. Hij zou hem uit zijn huis verdrijven, hem vloeken, en hem beweenen alsof hij dood was. En al wat Jood was zou hem verachten en vervloeken.

Dat stond hem te wachten. Zijn vader en zijne moeder, wier eenig kind hij was, zouden geen gelukkig uur meer hebben, maar met hartzeer en verdriet over hem in het graf dalen. En hij had zijne ouders zoo innig lief! Maar hij wist ook dat Jezus gezegd heeft: „Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is mijns niet waardig;” — en het oogenblik was voor hem gekomen om te bewijzen dat hij Jezus, dien hij als zijn Heiland en Zaligmaker had leeren kennen, nu werkelijk boven alles en boven allen liefhad. Hij wist ook dat Jezus plechtig verzekerd heeft: „Een iegelijk, die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor mijnen Vader, die in de hemelen is; maar zoo wie Mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal ik ook verloochenen voor mijnen Vader, die in de hemelen is” (Matth. X : 32, 33). En hieraan gedachtig, knielde Levi bij zijn bed neder, en bad den Heer, hem moed en kracht te geven om te volliarden.

En de Heer verhoorde hem. Hij sterkte hem het hart,

nu het werkelijk op *belijden* aankwam. Lijden wilde Levi voor Jezus, *sterven*, als het zijn moest; maar den Heiland verlaten en vloeken, — dat nooit!

Toen het uur verstreken was, riep zijn vader hem weder beneden. Bevend, doch met een biddend en vastbesloten hart, kwam Levi. Opnieuw werd van hem geëischt dat hij Jezus zou vloeken, doch opnieuw gaf hij ten antwoord dat hij dit onmogelijk *kon* doen, omdat hij Jezus liefhad, en in Hem geloofde als den Messias. Andermaal werd hij hierop geslagen, doch hij bleef volharden. En toen niets hem kon doen wankelen, sleepte zijn vader hem bij de haren naar de voordeur, en wierp hem in de duisternis van den nacht op straat.

„Awaai! awaai!” kernde Izak, nadat hij de deur gesloten had, „mijn zoon is een afvallige geworden. Awaai! die schandvlek van zijn volk!”

„Bij mijn leven ik zal het besterven!” snikte moeder Sara.

Levi vond een tehuis bij zijn vriend Anton. Wel beproefde de heer Van Meerten al het mogelijke, om den vader met zijnen zoon te verzoenen, doch toen alles vruchteloos bleef, nam hij Levi geheel tot zich, en voedde hem met Anton op, als zijn eigen kind.

Levi werd geen „hatvekaat,” maar toch werd hij „ghroot,” gelijk zijn vader voorspeld had, doch geheel anders — en *beter* — dan deze het meende. Want Levi

werd een prediker van het evangelie, en de Heer stelde hem tot een grooten zegen voor velen.

Hoe dikwijls Levi het ook vroeg en bad, nimmer wilde zijn vader hem zien, of met hem spreken. Toen echter Nathans op zijn sterfbed lag, sprak hij tot zijne Sara: „Zeg aan Levi, dat ik gestorven ben zonder hem te vloeken. . . . Zoo Jezus de Messias is, dat Hij mij genadig zij!”

Na Izaks dood ging Sara bij haren zoon inwonen. Want ook zij had „de vertroosting Israëls” (Luk. II: 25) gevonden.

